

DİZİ

Türkiye'dekiler kötü kartpostal kopyası

✓ Dünyanın herhangi bir köşesinde, çalıntı ya da kuşkulu bir tabloyu ele geçiren polisin ilk işi ulusal sanat kurumlarına bilgi verip bilgi almaktır. Sanat kurumları da ilk iş olarak verilen bilginin ışığında kendi kayıtlarında ya da envanterlerinde bu yapıtla ilgili araştırma yaparlar.

✓ Ulusal düzeyde bir sonuca ulaşılmadığında polis, merkezi Lyon'da bulunan Uluslararası Polis Örgütü (Interpol) ile ilişkiye geçer, bilgi ve fotoğraf verip bilgi ister. Ondan sonra Lyon'dan gelecek yanıtla birlikte kovuşturma derinleştirilir.

✓ Bu alanda başkaca uluslararası kurum ve vakıfların tamamlayıcı hizmetlerinden de yararlanır. İzmir polisinin ele geçirdiği Picasso tablosu hakkında bu alanda nelerin yapıldığına ya da yapılmadığına önce bir göz atalım, sonra da yeni Picasso tabloları ile tanışalım.

I. INTERPOL:

Türk polisi, üyesi olduğu Interpol'e, olayı bildirmiş ve kayıtlarında "böyle bir çalıntı tablo hakkında bilginin bulunup bulunmadığına" ilişkin bilgi istemiştir. Bu girişimi Emniyet Genel Müdürlüğü'nin ilgili birimleri gerçekleştirdikten sonra biri Moskova'dan ikincisi Lyon'dan iki yanıt geldi.

Moskova Interpol'ü, St. Petersburg'daki Hermitage Müzesi'nden aldığı yanıtı Ankara'ya iletti: "Bizim tablo yıllardır yerinde duruyor. Bizim Picasso'nun özgün tablosudur. Türkiye'deki sahtedir." Interpol merkezi, ayrıca, "Hiçbir ülke, kurum ya da kişi söz konusu tablo hakkında mülkiyet hakkı isteminde bulunmamıştır" diyor. Daha önce eski Bakanlık Başdanışmanı Hasan Bülent Kahrman da tabloyu müzede gördüğünü tanımlayarak söylemiş miydi? Dolayısıyla yanıtın "Tablo sahtedir" sonucu çıkıyordu. Emniyet Genel Müdürlüğü, Kültür Bakanlığı'na bu konuda uyardı.

II. ART LOSS REGISTER:

Çalıntı ya da kayıp sanat eserler kütüğü niteliğindeki Londra merkezli bu kuruluşa başvurulabilir. Yaklaşık 100 bin çalıntı ve kayıp yapıtın tescil edildiği bu örgütün kayıtlarında 400 kadar çalıntı Picasso resmi bulunuyor. Kültür Bakanlığı bu kuruluşa da herhangi bir girişimde bulunmadı. Dördüncü Picasso tablosundan sonra New York Times (NYT) gazetesinin Türkiye Muhabiri Douglas Frantz, kuruluşun yetkilisi Malcolm Kenwood'a tabloların çalıntı olup olmadığını sordu. NYT'nin 10 Ekim 2000 tarihli haberinde Kenwood şöyle diyor:

"Picasso, 400 çalıntı kaydı ile tüm sanatçıların önünde yer alıyor. Yetkililerden ya da sigorta şirketlerinden zaman zaman Picasso tabloları ile ilgili başvurular alıyoruz. Sonuçta bu tabloların sahte oldukları anlaşılıyor. Türkiye'deki dört tablonun gerçek olduğunu sanmıyorum. Yine de uzmanlara gösterilmesini öneririm."

III. INTERNATIONAL FOUNDATION FOR ART RESEARCH (IFAR):

Merkezi New York'ta bulunan Uluslararası Sanat Araştırmaları Vakfı (USAF) adlı bu kuruluş Kültür Bakanlığı arasında yaklaşık 15 yıldır bir ilişki bulunuyor. Kuruluşun iki öz görevi var. Birincisi çalıntı yapıtlar konusunda müze ve özel koleksiyoncuları uyararak, ikincisi ister antik ister yeni olsun, sanat yapıtlarının özgünlük konusunda bilimsel incelemeler yaparak sahibini ya da alıcılığını aydınlatmak. Yakın tarihlere değin (masraf dışında) müze-yapıt başına 750 dolar ödenen bu vakfa Kültür Bakanlığı, müze-yapıt başına pek çok çalıntı yapıtı bildirmişti. Hatta on dolara bile satılmayacak bir parça için bile cömert bir biçimde dolarlar ödenmişti. Her nedense Kültür Bakanlığı bu örgüte bu kez başvurmadı.

IV. NATIONAL ARCHIVES AND RECORD ADMINISTRATION (NARA):

ABD'nin Ulusal Arşivleri ve Kayıt Yönetimi'nin (UAKY) en önemli özelliklerinden biri de 2. Dünya Savaşı'nda (2DS) Nazi'lerin Yahudilerden; daha sonra Batı ve Rus ordularının Avrupa'da yağmaladıkları, sayıları yüz bini bulan sanat yapıtlarının kayıtlarını tutar. Kültür Bakanlığı bu tablonun 2DS kurbanı olabileceğini aklı dahi getirmede için UAKY'ye başvurmadı. Belki, böyle bir kuruluşun varlığından da habersizdi!

V. Hermitage Müzesi:

Kültür Bakanlığı'nın, Rusya'nın bu imparatorluk müzesinden geldiği söylenen bu tablo için öncelikle bu müzeyle ilişki kurması gerekmez miydi? Bu da yapılmadı. Bereket, Interpol bu müzeden yanıt sağlamıştı.

Londra'da yayımlanan aylık "The Art Newspaper" adlı gazetenin uluslararası baskısının Temmuz 2000 tarihli sayısının ikinci sayfasındaki St. Petersburg çıkışı bir haberde özetle "Müze, Türk yetkililerinin el koyduğu La Ferrière adlı tablo konusundaki Ankara'nın savlarını çürüttü" deniliyor. Müze müdürü Mikhail Piotrovsky, "Dikkatli incelemeden sonra, bizdeki tablonun gerçekten özgün olduğu sonucuna vardık. Türkiye'den gelen bilgilerdeki ayrıntılardan da oradakinin sahte olduğu kanısına vardık" demişti. 1908 tarihli tabloyu Rus özel koleksiyoncu 1913'te satın almıştı. Tablo 1930'dan beri müzede idi. Yalnızca bir kez 1954'te Paris'te sergilenmek üzere Rusya dışına çıkmıştı. Piotrovsky daha sonra (7 Mart 2001) Washington Post'a verdiği demeçte Türk Kültür Bakanlığı ile şu sözlerle alay edecekti: "Fotoğraflarını incelediğim iki resmin de taktit olduğunu söyledim. Orijinaleri yıllardır Hermitage'da sergileniyor. Sıradan bir insan bile o tabloların kartpostalardan yapılmış çok kötü kopyalar olduğunu anlayabilir. Bu beş ay önce onlara da söyledim. Ama Türkiye'dekilerin neden Picasso'ları olduğunda ısrar ettiklerini doğrusu bilemiyorum." (Yabancı basının doğruyu arayan bu girişimlerine karşılık, Türk basını da her nedense müzeyle ilişkiye geçmedi. Acaba, iki ülke arasında bir futbol maçı olsa ya da işin içine bir Nataşa olayı karışsa Türk basını yine böyle mi davranırdı? Kim bilir, St. Petersburg'a yazarlar, muhabirler ve foto muhabirlerinden oluşan kaç kişilik bir ekip gönderilirdi.)

VI. Kuveyt Devleti:

Tablonun Kuveyt'te çalıntı olduğu söyleniyordu. O halde Kültür Bakanlığı, resmen Kuveyt'ten bilgi isteyebilirdi. Bu da yapılmadı. Bunun yerine Kuveyt Büyükelçiliği, Türk Dışişleri Bakanlığı'na bir nota vererek "Bu tablonun Kuveyt'ten geldiğine ilişkin kanıtlarımız yoktur" diye sordu. Türk basını, Kuveyt Büyükelçiliği'nin bile kapisını çalması. Buna karşılık 10 Ekim 2000 tarihli haberinde NYT, Ankara Küveyt Büyükelçiliği diplomatlarından Sami Alsulayman'ın şu sözlerine yer verdi: "Büyükelçiliğe tablolar hakkında bilgi verilmedi. Kuveyt'in bu resimlerde herhangi bir mülkiyet hakkı yoktur. Ancak, Körfez Savaşı sırasında başkaca pek çok yapıtın çalıntı olduğu da bir gerçektir."

VII. Biçem Analizi:

Dünyanın çeşitli müze ve özel koleksiyonlarında yüzlerce Picasso resmi bulunuyor. Kuşkusuz bunlar arasında iki özel "Picasso Müzesi" öne çıkıyor. Bunlardan biri İspanya'da ötekisi ise Fransa'dadır. Bu müzeler-

den uzman çağırılması ya da bu resimlerin oraya gönderilmesi gerekirdi. Buralardan getirilecek uzmanlar Picasso resimlerinin yıllara, konusuna, tekniğine, biçimine ve öteki özelliklerine göre görüş bildirebilirlerdi. Bu konuda Kültür Bakanı İsmetihan Talay, Cumhuriyet gazetesine (29 Mart 2001) ilk olaydan "yaklaşık on ay geçtiikten sonra" su açılmayı yaptı: "Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'ne talimat verdim. Yurtdışından Picasso uzmanı gelmesi sağlanacak. O zaman daha net olarak bu tablolar hakkında bir şey söylemek mümkün olur." Daha sonraki açıklamalarda bir uzmanın ya da Picasso'nun oğlunun Türkiye'ye gelmesi olasılıklarından söz edildi. (Aradan 22 ay geçtiği halde bu satırlar yazılırken bile hâlâ uzman bekleniyordu!)

Bu arada en ilkel bir araştırma yöntemiyle ayrıca Picasso ile ilgili kataloglar karıştırılabilir, yakalananların boyutları ile kataloglardaki ölçüler kıyaslanabilir. Bu bile yapılmadı.

VIII. Laboratuvar Analizi:

Pozitif bilim, tabloların özgün olup olmadığını iki kere iki dört kesinliği ile saptayabiliyor. Bu yola da gidilmedi. Örneğin, yakalanan resimlerin tuval, boya pigmentlerinin kıyaslamaları yapılmadı. Picasso'nun değişik kentlerde ve değişik zamanlarda yaptığı resimlerin tuvaleri ve kullandığı boyalar kuşkusuz farklıydı.

Ele geçen resimlerin tuval ve boyalardaki pigmentlerin laboratuvarında analizleri yapılabilir. Türkiye'nin en önemli araştırma merkezi Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu'nun (TÜBİTAK) Gebze'deki uygulamalı sanayi araştırmaları yapan "Marmara Araştırma Merkezi" de (MAM) Kültür Bakanlığı'nın aklına gelmedi. Oysa bu kurum tuval, boya ve benzeri konularda kimyasal araştırmaları yapabilecek yetenek ve donanıma sahipti. MAM'ın vereceği raporlar, dünya müzelerindeki Picasso yapıtları ile kıyaslanabilir. Hatta hatta, tabloların üzerinden "morötesi ışınlar" geçirilerek resmin altında önceden yapılmış bir başka resmin olup olmadığı da araştırılabilir. İzmir'de yakalanan satıcılar, dolarların "morötesi ışınlar"dan geçirilmesini akıl ederken Kültür Bakanlığı bunu bile akıl edememişti!

(Anımsarım Uşak'tan kaçırılan Karun Hazinesi'nin bulunduğu tümülüslerden birinde taş üzerine yapılmış 2600 yıllık resimler de kesilerek kaçırılmıştı. Bunların para ettiğini gören Uşaklı bir tabelacı aynı mezar odasının başka bir duvarına yaptığı benzerlerini keserek aynı yerel kaçakçılara üç katı fiyatla pazarlamıştı. Bu resimler daha sonra New York Metropolitan Sanat Müzesi'nden biçim açısından değil, kullanılan boyanın analizinden geri dönecekti. Çünkü boya antik kök boya değil, DYO firmasının sentetik boyaları idi!)

Uluslararası sanat dünyasında müze yöneticilerinin şöyle bir ilkesi vardır:

"Beğendiysen ve gerçekse yapıtı satın al, satıcının öyküsünü değil!" Çünkü her satıcının, pazarlamak istediği eski ya da yeni sanat yapıtı ile ilgili ister gerçek, ister söylenti, ister uyduruk kesinlikle bir öyküsü vardır. 1998'de Ürdünlü yetkililerin yutmayıp satın almadıkları "Körfez Savaşı'nda Kuveyt saraylarından çalınma" öyküsünü Kültür Bakanlığımızın değerli yöneticileri ve uzmanları bal gibi yutmuştu! Bu yargımızı doğrulamak için birinci "sözde orijinal Picasso" tablosundan sonraki gelişmeleri yine basın haberlerinden aktaralım:

Dora Maar da İzmir'de ele geçirildi

(26 Haziran Hürriyet) - İzmir Emniyet Müdürlüğü Madam Putmar'dan sonra "Dora Maar" adlı yağlıboya tablosunu da Selçuk'ta bir dağ köyünde ele geçirdi. 15 milyon dolara anlaşılan şebekenin iki üyesi yakalandı. İzmir Güzel Sanatlar Akademisi'nce verilen ilk raporda eserin alt bölümünün orijinal olduğu, üst kısımlarında ise kıvrılmadan dolayı meydana gelen yıpranmalar üzerinde rötuş yapıldığı saptandı. Emniyet Müdürü Hasan Yücesan, yapıtın "İran- Irak savaşı sırasında" (Ne zaman ne zaman?) Türkiye'ye sokulduğunu bildirdi ve "Tablo Fransa'daki bir galeriden alınmış. Arkasında Kuveyt Kraliyet Sarayı'nın mührü var. Rusya'daki bir müzeye satılmış, oradan da çalınmış olabilir. Bu konuda kesin bir bilgi yok" dedi.

(Yeni Binyıl) Yücesan, "Eser, Picasso'nun 1938 yılında yaptığı bir çalışması olup 'Çirkin Kadın' diyetanıyor. Önceki pertiz raporunda, eserin alt taraf yapılanmasında orijinal etkilere görüldüğü, üst tarafında ise kurılmadan ötürü sonradan yapılmış müdahale bulunduğu belirtilerek, eserin üzerinde Picasso'ya ait imzanın silinmiş olduğu ve sonradan taktik edilerek yeniden atıldığı, eser üzerinde mutlaka kimyasal tetkik yapılmasının gerekliliği ifade edildi. Raporda, Fransa Satış Galerisi'ne sorulması istendi. Tablonun arkasında Kuveyt'in mührü var" dedi.

(Bu konuda konuştuğum bir bilim insanı "Tablo gerçek, çünkü arkada Ku-

veyt'in mührü var" deyince "Sahte resim yapan sahte mühür de yapamaz mı" diye sorduğunda bir an sustuktan sonra "Bunu hiç düşünmedik!" demişti) Haberde ayrıca "Picasso'nun 1873'te(!) öldüğü" de belirtilmişti.

(Sabah) "2. Picasso Operasyonu" başlıklı habere Picasso'nun tabloyu 1938'de yaptığini söyleyen İzmir Emniyet Müdürü Yücesan, Picasso imzasının silinerek sonradan taktik edilerek atıldığını, bu tablonun da Kuveyt Emirlik Sarayı'ndan Körfez Savaşı sırasında çalıntı olduğunu tahmin edildiğini söyledi.

(27 Haziran Radikal) Son yıllarda "Picasso Endüstrisi"nin ortaya çıkışına dikkati çeken uzmanlar, piyasada 14 bin sahte Picasso eserin dolandığını söylediler. Uzmanlar, Picasso tablolarının birbiri ardına Türkiye'de yakalanmasına şu gerekçeleri gösterdiler:

Türkiye'de Avrupa ve Amerika'da olduğu gibi, Mali Şube ve ilgili bakanlıkların "uzman" sanat "ekspertleri" yok. (Kimileri yokmuş?) Henüz kurumlaşmış olmadığı için, yakalanma riski daha düşük. Türkiye'deki kara para hareketi tüm dünyada biliniyor. Ortadoğu'dan Asya ve Avrupa'ya en uygun geçiş noktası olarak Türkiye görülüyor. Türkiye, tarihin kültürünü barındırıyor olması yönünden de şebekeler için çekim noktası oluşturuyor.

(28 Haziran Milliyet) Interpol, tablo hakkında bilgi istedi. Türk Interpolü'nce

yapılan incelemede tablonun çalıntı ve kayıp kaydının bulunmadığı belirlendi. Bu arada devreye Rus Interpolü girdi ve tablonun bir fotoğrafını istedi. Geçen hafta Rus Interpolü'nden Ankara'ya "acı" kaydıyla bir mesaj gönderildi. Mesajda, tablonun orijinalinin St. Petersburg'daki Hermitage Müzesi'nde bulunduğu belirtiliyordu.

Bunun üzerine Türk Interpolü de Türkiye'deki yetkililere şu iletici geçti: "Bizdeki tablo Hermitage Müzesi'ndekinin benzeridir. Hermitage uzmanları, ülkemizdeki yapıtın özgün olduğunu, hatta bir katalogdan yapılan bir kopya olabileceğini bildirdiler." Ruslar "özgünü bizde" diyordu. Piyasada 70 milyon dolara alıcı bulabilecek sivilan Picasso tablosu hakkında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Akademisi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ocaklı: "İlk incelemeden sonra orijinaldir raporunu verirken 40 yıllık kariyerimi ortaya koydum. Fakat eserin başına daha sonra bir şey geldiysen bilemem. Bizim incelediğimiz tablo Picasso'nun Madam La Ferrière eseridir" diyordu. (Şimdiye değin dünyada acaba 70 milyon dolara kaç tablo satıldı ki!)

Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürü Mehmet Özel: "Yaptığımız incelemeler, hocaların verdiği raporlar tablonun Picasso'nun gerçek eseri olduğunu belirtiyor (Acaba ne gibi inceleme yapıldı?) ve Hacettepe Üniversitesi Güzel

Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Özsergin Ayrınth incelemeden sonra "eserin kesinlikle Picasso'ya ait olduğunu" bildirdi" diye ekliyor.

(Sabah) Lyon'daki Interpol Merkezi, Ankara Interpolü'ne "Bu resim Rusya'da Hermitage Koleksiyonu'nda sergileniyor. Elinizdeki resmin gerçek olmasının olanağı yok" yanıtını verdi. (Buna karşın Güzel Sanatlar Genel Müdürü Özel "dediğim dedik" yaklaşımıyla "Bu resim gerçek, bundan eminim" diye ısrar ediyordu. Hermitage Müzesi ve Interpol, koskoca Güzel Sanatlar Genel Müdürü Özel'den daha mı iyi bilecek? Unutmayın ki o koltukta 28 yıl kesintisiz oturma becerisine sahip bir kişi!)

(29 Haziran Radikal) İzmir polisi, "Gerçek kargaşa Rus polisinin verdiği bilgilerden kaynaklanıyor" diyor. (Ah bu Rus polisi! Ne de olsa eski komünist değiller mi?) Yetkililer, ikinci operasyonda ele geçen Dora Maar adlı tablonun özgün olup olmadığının saptanması için "kimyasal analiz gereksinim duyulduğunu" dile getirdi. Bodrum'daki bir villa da ele geçirilen Dora Maar tablosunu, uyuşturucu kaçakçılığında İtalya'da sekiz yıl hapis yatan, tarihi eser ve silah kaçakçılığından sabıkalı, eski bir milletvekili oğlunun sattığı belirlendi. (Hürriyet) Kuveyt'in Ankara Büyükelçiliği, Dışişleri Bakanlığı'na resmi yazıyla başvurarak iki Picasso tablosunun kendilerine verilmesini istedi. Dışişleri'nin yanıtı he-

nüz belirsiz.

(30 Haziran Yeni Binyıl) Interpol'ün "Elinizdeki tablo sahte, gerçek bizde" demesi üzerine Emniyet Genel Müdürlüğü yasaya göre ortada suç olmadığı kanısına vardı. Nöbetçi mahkeme suç niteliği bulunmayınca 6 kişiyi "hursuzluk" suçundan tutukladı. (Oysa sahtecilik suçu olması gerekmez miydi?) Halen Buca Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan 6 kişi önümüzdeki günlerde İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanacak.

Polisin "tarihi eser kaçakçılığı(!)", nöbetçi mahkemenin "hursuzluk(!)" suçladığı kişiler, mahkemede "izin almadan yurtiçine tarihi eser sokmak ve gümrük kaçakçılığı suçu işlemekten(!)" yargılanacak. (Yurtdışından tarihsel yapıt getirmek için izin değil, yalnızca gümrüğe bildirim gerekiyor. Girişi serbesttir. Kaldı ki bu tablolar "tarihi yapıt", hatta "yapıt" değildir. Olsa olsa haklarında sahtecilik, dolandırıcılık savlaması gerekmez miydi?)

(8 Temmuz Radikal) İzmirli bilirkişilerden ve daha önce ilk tablonun "özgün olduğunu kabulum bastığı" yazılan Prof. Dr. Ocaklı, "Her iki tablonun da özgün olma olasılığı yüksek. Fransa ve İspanya'daki Picasso uzmanlarının görüşlerine başvurulmalı. Yapıt özgün kabul edilerek araştırmalar yapılmalı" dedi.

(14 Temmuz Sabah) Picasso'nun fırça darbelerini, çizgilerini ve kullandığı renkleri inceleyen uzmanlar (demek ki biz-

de de Picasso uzmanları varmış!), Ankara'daki resimle Rusya'daki tablo arasında büyük farka dikkati çektiler. Uzmanlar Rusya'daki tabloda resmedilen kadının bizzetinde oranla "çok daha toplu olduğunu" ve "alınım darlığı" ilk bakışta fark ettiler! Picasso'nun darbelerini, çizgilerini ve kullandığı renkleri inceleyen uzmanlar, Ankara'daki tablonun orijinal olduğu görüşünde birleştiler. Bu yönde raporlar hazırlayan uzmanlar, Rusya'daki tablonun kesinlikle sahte olduğunu vurguladılar. (Hermitage Müdürü'nün neden Türklerle alay ettiği şimdi daha iyi anlaşılıyor!)

(Sabah-Başkent Sayfası) Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Müdürü Vural Yurdakul, "İlgili ülkelerden bir tepki bekliyoruz. Biz şu anda hiçbir biçimde özgünlüğüne müdahale etmeden tabloları saklıyoruz. Durum aydınlığa kavuşturuktan sonra yine özgünlüğüne zarar vermeden, sonradan istenildiğinde ortadan kalkacak bir boya ile göze batan olumsuzlukları yüzeyssel olarak rötuşla yok edeceğiz" dedi. Helal olsun... ne teknoloji!

(21 Temmuz Milliyet) İzmir Emniyet Müdürü Hasan Yücesan, kimse başvurmadığı için uluslararası gümrük mevzuatına göre "Picasso tabloları milletimizin" diyor. Tablolarımız ulusumuzla hayırlı olsun. Yarın Şanlıurfa'da buluşmak üzere...

Sürecek